

Visie op preventie van alcohol- en andere drugproblemen

Merk op: deze visie op preventie beperkt zich niet tot alcohol. Het gaat over alcohol en andere drugs. Met alcohol en andere drugs bedoelen we alcohol, tabak, psychoactieve medicatie, illegale drugs en - omwille van de analogie met de problematiek - ook gokken. Het onderscheid tussen legale en illegale drugs is in de eerste plaats een juridisch onderscheid, dat niets zegt over het gezondheidsrisico van deze middelen. Vanuit een gezondheidsperspectief zijn al deze middelen 'drugs' en houden ze in meerdere of mindere mate risico's in voor de gezondheid en het welzijn van de gebruiker en zijn omgeving. Uit de literatuur blijkt dat een aanpak die aandacht schenkt aan alle middelen, ongeacht hun wettelijke status, meer effect heeft dan een die enkel focust op illegale drugs.

Situering

Alcohol- en andere drugproblemen vormen een belangrijke maatschappelijke problematiek. Het aantal problematische alcoholgebruikers wordt in België geschat op 500.000. Het laatstejaarsgebruik van cannabis bij 18-jarigen in Vlaanderen bedraagt 30,5%. De gezondheidsenquête (2004) toont aan dat 4,5% van de bevolking (ongeveer een half miljoen mensen) de afgelopen 24 uur een benzodiazepine heeft genomen. Bij 75-plussers gaat het om 17%.

Lang niet iedereen krijgt op korte of lange termijn problemen als gevolg van middelengebruik (en gokken). Hoewel het ene middel meer risico's inhoudt dan het andere, hangen de risico's van gebruik niet alleen af van het **middel** zelf. Problematisch gebruik heeft ook te maken met het **milieu** - de fysieke en sociale omgeving waarin mensen (niet) gebruiken - en met de **mens** - zijn persoonlijkheid, waarden en normen, leeftijd, biogenetische en maatschappelijke kwetsbaarheid. **Mens, middel en milieu** staan in interactie met elkaar en bepalen samen of iemand al dan niet een bepaald middel (problematisch) gaat gebruiken. Sommige personen en groepen blijken omwille van individuele en/of maatschappelijke factoren gevoeliger te zijn voor de risico's van middelengebruik dan andere; ze zijn op dit vlak extra kwetsbaar.

Doelstellingen

De oorzaken van problemen als gevolg van middelengebruik zijn erg complex en verscheiden. Niet alleen het product zelf, maar ook de omstandigheden waarin wordt gebruikt en de kenmerken van de gebruiker zelf spelen een rol. Willen we de problemen die kunnen ontstaan door middelengebruik voorkomen, dan moeten we met al deze factoren rekening houden. Er bestaat geen eenvoudig of kant-en-klaar recept. Goed geïmplementeerde gestandaardiseerde programma's hebben hun waarde bewezen. Anderzijds is 'werken op maat' essentieel. Dat betekent dat we - afhankelijk van het product, de omstandigheden en de kenmerken van de doelgroep - zorgvuldig moeten afwegen welke kennis, attitudes, vaardigheden en structurele maatregelen nodig zijn.

Als algemene doelstelling willen we problemen als gevolg van middelengebruik voorkomen. Dit houdt in dat individu én samenleving leren omgaan met alcohol en andere drugs. Hieronder verstaan we onder meer dat mensen op een verantwoordelijke manier omgaan met middelen (van niet-gebruik tot schadebeperkend), maar ook dat het

thema bespreekbaar is, dat mensen genuanceerd denken over middelengebruik en dat ze op een doordachte en verantwoordelijke manier met middelengebruik in hun omgeving en in de samenleving kunnen omgaan.

Deze algemene doelstelling kan, afhankelijk van de situatie, de persoonlijkheidskenmerken en de drug (MMM), als volgt worden gedifferentieerd:

- **Niet-gebruik aanmoedigen, ondersteunen en bestendigen**
Alcohol- en ander druggebruik mag nooit vanzelfsprekend zijn; niet-gebruik is altijd de veiligste en meest gezonde keuze. In bepaalde situaties (bijvoorbeeld het verkeer) en voor bepaalde personen (bijvoorbeeld zwangere vrouwen, jonge kinderen, psychisch en sociaal kwetsbare mensen) is het zelfs de enige veilige optie.
- **Experimenteergedrag uitstellen**
Onderzoek toont aan dat hoe jonger men met alcohol en andere drugs gaat experimenteren, hoe groter de kans is op later probleemgebruik. Preventie-initiatieven voor jongeren zijn daarom gericht op het uitstellen van de beginleeftijd en dus op het bestendigen van niet-gebruik.
- **Verantwoordelijk gedrag bevorderen**
Door het aanbieden van correcte informatie en structurele ondersteuning en door het aanleren van persoonlijke en sociale vaardigheden, zetten we mensen aan tot bewust, weloverwogen en verantwoordelijk gedrag.
- **Vroegtijdige aanpak stimuleren**
Hoe sneller problemen worden opgemerkt en aangepakt (bijvoorbeeld begeleiding van experimenterende jongeren, ondersteunen van ouders), hoe groter de kans op gedragsverandering is.
- **Schade beperken**
Wanneer stoppen met gebruik op een bepaald moment geen haalbare doelstelling is voor een gebruiker, is het van belang - zowel voor de gebruiker zelf als voor zijn omgeving- om in tussentijd de schade die uit dit gebruik voortvloeit, zoveel mogelijk te beperken. Dit kunnen we doen door structurele interventies (bijvoorbeeld voorzien van alternatief vervoer) en door maatregelen op het niveau van persoonlijk en maatschappelijk functioneren van de gebruiker (bijvoorbeeld spuitenruil).

Strategieën

Om deze gedifferentieerde doelstellingen te realiseren zijn verschillende strategieën nodig. De meest effectieve aanpak is deze die meerdere strategieën samen implementeert:

- **Persoons- en structuurgericht**
 - persoonsgerichte strategieën: educatie, counseling, begeleiding, .
 - structuurgerichte strategieën: regelgeving, alcohol- en drugbeleid in de organisatie, welzijnsbeleid, sociaal-economisch beleid, laagdrempelig begeleidings- en hulpverleningsaanbod

- **Universeel, selectief en geïndiceerd**
 - universele strategieën: voor algemene doelgroepen
 - selectieve strategieën: voor risicogroepen
 - geïndiceerde strategieën voor probleemgroepen en -individuen
- **Alcohol- en drugspecifiek en gezondheidspromotie**
 - alcohol- en drugspecifieke preventie: bijbrengen van kennis en inzicht en het aanleren van specifieke vaardigheden zoals leren reageren op een aanbod om drugs te gebruiken
 - gezondheidspromotie: het aanleren van algemene persoonlijke en sociale vaardigheden zoals communicatie, assertiviteit, conflicthantering, omgaan met stress
 - een alcohol- en drugbeleid, gekaderd in een gezondheidsbeleid
- **Multi- en intersectorale aanpak**
 - multisectorale aanpak in verschillende sectoren zoals onderwijs, werk, jeugdwerk, vrijetijd, media, welzijns- en gezondheidszorg
 - betrekken van het gezin
 - intersectorale aanpak: lokaal beleid waarin de verschillende sectoren afstemming zoeken
- **Verskillende doelgroepen**
 - interventies naar de uiteindelijke doelgroep (doelwitgroep)
 - vorming en ondersteuning van intermediairen zoals leerkrachten, artsen, jeugdwerkers, welzijnswerkers, lokale beleidsvoerders, enzovoort.

Afhankelijk van de doelgroep zullen voor elk van de strategieën bepaalde van de hierboven geformuleerde doelstellingen van toepassing zijn. Het aanmoedigen van niet-gebruik hoort bijvoorbeeld bij universele preventie en schadebeperking eerder bij geïndiceerde preventie.

Bron: <http://www.vad.be/over-vad/visie/basistekst.aspx>

